

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ НУШ

Шостак Надія

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта» Комунального закладу Львівської обласної ради «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича»
shostak.n@brodypk.ukr.education

Сьогодення вимагає від учителів навчання свідомих та самостійних особистостей, які мають свою думку та вміють критично мислити. Згідно з Державним стандартом початкової освіти в Україні *«метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості»* [3]. Тож, опираючись на ДСПО, можна сказати, що формування компетентностей на уроках постає невід'ємною частиною становлення особистості молодших школярів, які будуть усвідомлювати та чинити так, як це потрібно. На нашу думку, найважливішим серед усіх компетентностей – є формування життєвої компетентності, оскільки, якщо учнів не навчити діяти самостійно у життєвих ситуаціях, то в подальшому вони будуть неспроможні дати раду з спричиненою проблемою. Зауважимо, що такі проблемні ситуації трапляються досить часто.

Життєву компетентність можна трактувати як набуття певного життєвого досвіду особистістю, потрібного для розв'язання тієї чи іншої життєвої задачі. Структуру цієї компетентності описав Л. Сохань:

- знання;
- уміння й навички, життєва мудрість;
- життєтворчі здібності;
- життєвий досвід;
- життєві досягнення [4, с. 11].

Аналізуючи наведену структуру життєвої компетентності, можна зробити висновок, що учні під час формування життєвої компетентності розпочинають з найпростішого – це здобувають знання, після чого застосовують їх на практиці, здобуваючи мінімальний життєвий досвід, завершуючи певними досягненнями у

житті. Тож ми, як майбутні педагоги, повинні навчитися створювати такі ситуації, під час яких учні, граючись, будуть їх вирішувати, вийти зможуть здобути мінімальний життєвий досвід.

Життєву компетентність варто формувати на усіх заняттях у початкових класах НУШ. Зокрема й на уроках української мови і уроках читання. Проте педагогам іноді складно підібрати такі методи, щоб вони були доречними та відповідали темі уроку. Хочемо запропонувати сучасні форми навчання, які формуватимуть життєву компетентність.

Інтерактивні методи навчання, за допомогою яких учні навчаються співпрацювати та створювати ситуації, дотичні до життя, є ефективними у сформуванні компетентності на уроках української мови та читання. Моделюючи реальні життєві ситуації, діти усвідомлено приймають певні рішення, а згодом аналізують їх разом із вчителем та визначають, як краще діяти в тому чи іншому випадку. Обговорюючи варіанти вирішення певних ситуацій на уроках, учень буде розуміти, що зробити у такому випадку у повсякденному житті.

Ефективним методом є робота в парах чи групах. Цей метод доречно використовувати у вивченні теми «Діалог», оскільки діти зможуть разом розіграти ситуацію, яка сталася.

У чинному підручнику І. О. Большакової для 4 класу в процесі вивчення теми «Діалог» запропоноване таке завдання: *Склади діалог, у якому хтось дає поради для вдалого усного виступу* [2, с. 26]. Це завдання не тільки створює ситуацію, яка може виникнути, а ще й формує мовленнєві навички та вміння комунікувати з іншими, що є досить важливим у подальшому житті. Після розігрування діалогу вчитель може запропонувати іншим учням проаналізувати його, зокрема, чи правильно побудовані репліки та чи вони є змістовними.

На уроках української мови та читання доцільно використовувати рольову гру, у ході якої можуть брати участь усі учні, виконуючи певну роль. Цей метод є близьким до роботи в групах, проте є кілька відмінностей, зокрема це те, що діалог є заздалегідь продуманим, а от рольова гра – це імпровізація учнів. У рольовій грі діти уявляють себе у певній ролі, тим самим вони починають розуміти вчинки інших людей та навчаються комунікувати з соціумом. Також вони можуть інсценізувати реальну ситуацію, яка сталася з ними та разом з вчителем її проаналізувати.

Також можна використовувати творчі завдання як засіб формування життєвої компетентності на уроках української мови з розвитку мовлення: *«Ти спілкуєшся з людьми в різних ситуаціях.*

Розкажи за схемою про ситуацію спілкування. Опиши одну із ситуацій спілкування» [1, с. 12], «Підготуй презентацію та виступи з усною доповіддю з теми на вибір» [1, с. 23]. Ці завдання не тільки дозволяють здійснити аналіз, а й набути певного досвіду висловлювати власні думки перед слухачами.

Цікавими методами, що можна використовувати, є «Мікрофон» або «Я так думаю». Їх доречно застосовувати під час обговорення прочитаного твору, оскільки учням можна ставити питання типу: «Чого навчає цей твір?, Як би ви вчинили, якби були на місці цього персонажа?, Чи потрапляли у подібні ситуації?». Обговорення таких моментів навчає учнів осмислювати та аналізувати ситуацію, яка трапилася з персонажем, після чого самостійно приймати рішення, чи потрібно так чинити, якщо виникне така ситуація у житті, чи краще поступити по-іншому. Для прикладу наводимо твір «Лебідь, Щука і Рак» Леоніда Глібова, який вивчається у 4 класі. Після знайомства з твором можна поставити учням запитання: «Чи потрапляли ви у такі ситуації? Якщо так, то що ви робили?», – оскільки це не просто байка про тварин, в ній передано життєву ситуацію, яка може трапитися з будь-ким [1, с. 69].

Під час вивчення твору «Першокласник» у 3 класі, учням пропонуються такі питання: «Якими можуть бути причини того, чого дитину не беруть до школи?, Як можна розв'язати цю проблему?, Які проблеми можуть бути у спілкуванні Павка з однокласниками?», які сприяють розвитку критичного мислення в учнів [2, с. 8].

Метод проєктів складно використовувати в початкових класах на уроках мови та читання, оскільки непросто визначити в навчальному плані відповідну тему. Проте метод проєктів дозволяє учням самостійно розв'язувати складну ситуацію під керівництвом вчителя. Отже, метод проєктів навчає учнів самостійно мислити, підбираючи потрібну інформацію та аналізуючи її.

Отже, основним засобом формування життєвої компетентності є дія, оскільки саме під час діяльності учні навчаються аналізувати створені ситуації, які максимально подібні до життєвих. Тому потрібно завжди пам'ятати, що формування життєвої компетентності молодших школярів є основою для вирішення проблемних ситуацій в реальному житті.

Список джерел

1. Большакова І. О., Хворостян І. Г. Українська мова та читання: підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Харків : Видавництво «Ранок», 2020. 112 с.
2. Большакова І. О., Хворостян І. Г. Українська мова та читання: підруч. для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч.1. Харків : Видавництво «Ранок», 2021. 128 с.
3. Державний стандарт початкової освіти.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
(дата звернення: 12.04.2023)
4. Формування життєвої компетентності молодших школярів.
URL: <https://vipsoft.blob.core.windows.net/contest/05b1184165a6f75bf2e8cdba4ef5f03b.pdf> (дата звернення: 14.04.2023)